

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Юлия Христова Николова**, пенсионер

върху материалите, представени на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”

по област на висше образование 2. Хуманитаристика, професионално направление 2. 1. Филология (Българска литература)

В конкурса за „доцент”, обявен в Държавен вестник, бр. 94 от 25 ноември 2016 г. и в интернет-страница на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” за нуждите на Катедра по история на литературата и сравнително литературознание към Филологическия факултет, **като кандидат участва гл. ас. д-р Аделина Любомирова Странджева** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

А. Със заповед № Р33 – 343/ 24. 01. 2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” съм определена за член на научното жури за конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология. (Теория и история на литературата - литература за деца и юноши), обявен за нуждите на Катедрата по история на литературата и сравнително литературознание към Филологическия факултет.

Б. За участие в обявения конкурс са подадени документи от единствения кандидат гл. ас. д-р Аделина Любомирова Странджева, както следва:

- молба за допускане до участие в конкурс;
- европейски формат на автобиография;
- дипломи за ОКС "бакалавър" и "магистър";
- диплома за ОНС "доктор";
- списък на научните трудове за кандидатстване;
- справка за спазване на специфичните изисквания на факултета;
- анотация на материалите по чл. 65 от ПРАСПУ;
- декларация за оригиналност и достоверност;
- преписи от протоколи на КС, ФС, АС във връзка с конкурса;
- копие от Държавен вестник с обявата на конкурса;
- удостоверение за трудов стаж;
- документи за учебната работа;
- документи за научноизследователската работа

В. Във връзка с хабилитацията са приложени общо 13 научни труда от кандидата. От тях - 1 монография, 2 учебника по литература за 7 и 8 клас (участие като съавтор) и 10 научни публикации в сборници и специализирани списания, от които 2 са в международни научни сборници в Испания и Русия, а три от публикациите са в реферирани научни издания:

- Историята на изкуството като археология – един учебник на Йоаким Груев и неговите културноисторически импликации (монографичен труд, 236 с.)
- Новообнаруженный учебник по истории культуры в болгарской возрожденческой литературе середины 19 века. – В: Язык и культура. Сборник материалов XXVI Международной научно-практической конференции. Изд. ЦРНС, Новосибирск, 2016 г. с. 16-251.
- Фолклорни и фолклористични понятия в енциклопедията на Лука Касъров. - В: По следите на българската книга: описи, находки, библиология. Сборник от II национален колоквиум. Пловдив, НБ „Иван Вазов“, 2016, 36-41.
- Granada and Cordoba as Art Centres in a Handwritten Bulgarian Aesthetics Textbook from the Mid XIX Century (Гранада и Кордоба като центрове на културата в един

български ръкописен учебник по естетика от средата на XIX век). – В: Trends in Slavic Studies. Red. Quero Gervilla, E. F.; Barros Garcia, B.; Korilova, T. R. Изд. „Красанд“, Москва, 2015, с. 517-526.

- Как се преподава история на културата в Пловдивското епархийско училище през 60-те години на XIX век. Един непроучван ръкописен учебник на Йоаким Груев. - Език и литература, 2014, кн. 3-4, 99-107.

- От етнографията към историята, или за школското моделиране на миналото. - В: Научни трудове на ПУ „Паисий Хилендарски“. Филология, т.50, кн.1, сб.Г, 2012, 32-41.

- От какво се интересуват старинарите, или за предмета на етнографията в един непроучен ръкопис от архива на Йоаким Груев. - В: Научни трудове на ПУ „Паисий Хилендарски“. Филология, т. 49, кн. 1, сб. Б, 2011, 415-424.

- „Но светът се попребърна...“ – редът на миналото, безредието на настоящето в публицистиката на Петко Рачов Славейков. - В: Традиции и приемственост. 50 години полувисше и висше образование в Източните Родопи. Т. II. Изд. Фабер, Велико Търново, 2011, 147-154.

- Учебникът през Възраждането – институция за модернизирането на обществените нагласи. - В: Филология. Научни трудове. Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Филологически факултет. Т. 47, кн. 1, сб. Б, 2009. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2010, 176-182.

- Литература за VIII клас (в съавторство с К. Протохристова, С. Черпокова, Д. Николова, Е. Иванова). С., Анубис, 2009.

- „Пред достопочтенни човеци да не свириме сос уста, нити да певаме“, или за границите на приличието в музикалната култура на възрожденеца. – В: Моцарт – литературни сюжети, тематизации и контексти. Пловдив, Летера, 2008, 230-233.

- Литература за VII клас (учебник в съавторство с К. Протохристова, С. Черпокова, Н. Даскалов, Д. Енев). С., Анубис, 2008.

- „Едните цвятят и благоденствуват, а другите ся валят в простота и невола“, или за западния модел на успеха в книгите на Андрей Цанов. – В: Сред текстовете и емоциите на Българското възраждане. Сборник в чест на Румяна Дамянова. С., изд. „Изток-Запад“, 2009, 503-511.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Кандидатът се явява на конкурса за доцент със солидна научна и преподавателска дейност. От 32-те години педагогически стаж – шест са като учител и двадесет и осем – като университетски преподавател. В процеса на работата си гл. ас. д-р Аделина Странджева е подготвила лекционни курсове по детска литература, теория на литературата и българска възрожденска литература (последните два за филиала в гр. Кърджали). Съавтор е на два одобрени учебника по литература (за седми и осми клас) на издателство „Анубис“. Била е нееднократно лектор в методически семинари за учители. Десетки са рецензиите ѝ върху работи на студенти-дипломанти от магистърските степени на Филологическия и Педагогическия факултет. Активно участва в научни сесии от национален и международен характер. Докторската ѝ дисертация „Времепространствени представи от възрожденската христоматийно-дидактична книжнина“ обединява познанията ѝ върху българската литература от XIX в., детската литература и литературознанието. В нея теоретично-новаторски са формулирани възгледите за типа „христоматийно-дидактичната литература“ от периода на Българското възраждане.

*

Представеният за конкурса монографичен труд „Историята на изкуството като археология – един учебник на Йоаким Груев и неговите културноисторически

импликации” продължава търсенията на авторката в поливалентната книжовна област на българската литература от XIX век, изискваща от изследователя методико-педагогически, библиографски, текстово-архиварски, рецепционно-съпоставителни, културно-теоретически, културно-исторически, етно- и социо-антропологически познания.

Изследван е непроучван ръкопис от архива на Йоаким Груев.

Трудът с обем 236 страници съдържа аналитична част, нормализиран текст на ръкописа с пояснителни бележки от д-р Аделина Странджева, фотокопие на ръкописа (73 с.) и библиография, доказваща ползването на 64 изворови материала, (от които девет са периодични издания) и 97 литературно-теоретични и научни източника.

В уводната част много точно са представени основните цели и задачи на работата. Двете основни насоки – с текстологичен и с литературноисторически характер са видени в техните многоаспектни възможности. В тоя смисъл зададената още в заглавието насока за работа върху ръкописния учебник на Йоаким Груев - като поглед върху културноисторическите му импликации, акцентира върху „въвличанията”, „включването”, „впримчванията”, „изводите” и „заклученията” за мястото на ръкописа в контекста на българско литературно и социокултурно битие от 60-те години на XIX век. Така, без да бъде строг термин, умело подбраната лексема „импликация” вече предполага многопосочността и пластовата плътност на изследването.

Рядък шанс за изследователката са и откритите два преписа (вероятно от ученици на Й. Груев), доказващи присъствието на Груевия текст в пловдивското училище, а също - особеностите и практиките на възрожденския ръкописен учебник.

Авторката внимателно анализира заглавието на ръкописа „Познания от архиологията” и, тръгвайки от него, съумява да разгърне своята концепция за разбиранията на Груев, да представи неговата интересна визия за „същинската” и „литературната” архиология. Като се съобразява с утвърдения и от авторката факт, че ръкописът не е дословен превод, а по-скоро е компилативен учебник, тя дава подробна представа за съществуващата европейска позиция от XVIII в. и XIX в. относно същността на понятието „археология”, трактувано от романтиците преди всичко като история на изкуството и човешката култура. Вижданията в тая част са нейна много сполучлива находка. Личи и доброто познание на научна литература в тая област.

Погледът върху съдържанието на ръкописа и целите на преподаването от Й. Груев очертават не само мащабността на термини, географски понятия, митологически и исторически образи, а и невероятния всенаучен обхват от съществуващи по-късно дисциплини като естетика, история на изкуството, археология, антропология, митология, етнология, литературна и културна история и др. Прави впечатление умението на изследователката да извлича в значими обобщения същностното, да го представя видимо чрез графики, а дори и цифрово - последното подсказва неимоверния мащаб на Груевия труд като поглед към човешкото знание. В раздела „За приносния характер на учебника” ръкописът е поставен в контекста на съществуващите издания от този период по история, география, етнография, история и теория на литературата (повечето от които компилативни и в хрестоматиен вид), както и със споделените възгледи на Й. Груеви в други негови учебници, архивни материали и издания. Написаното се отличава с конкретност, аналитичност, широки познания, задълбоченост, целенасоченост и собствени позиции – качества, които потвърждават възможностите на гл. ас. д-р Аделина Странджева като научен изследовател и преподавател. Задълбочено са огледани и анализирани методическите похвати на Груев като учител. Чрез тях авторката разкрива не само интересни страници от историята на преподаването и същността на учебника през Българското възраждане, но ги подсказва

като поучителни за съвременните методически и методологически концепции в областта на образованието.

Всичките си изводи авторката умело свързва със същността на Груевото училище в Пловдив в контекста на времето. Едновременно с това, очертавайки приносния характер на Груевия ръкопис, тя посочва, че той трябва да бъде включен в общия поглед за културния живот през посочената епоха.

Във втората част от хабилитационния труд (наред факсимиле на ръкописа и нормализирания му прочит) е отпечатан обработен, редактиран от авторката текст на Груевия ръкопис. Съпроводен с многобройни езикови, лексикални и пояснителни бележки за имена, факти, географски топоси и артефакти той далеч надхвърля изискванията за точност и пълнотата на информацията. Сам по себе си той представлява самостоятелен труд.

*

Пет от представените научни публикации допълват, раширяват и доуточняват въпроси, свързани с открития ръкопис на Йоаким Груев. Останалите подкрепят научните търсения на авторката. Така например материалът, свързан с концепцията за същността на възрожденския учебник, доизяснява косвено статута на Груевия ръкопис. Терсеният от чуждия опит образец за икономически и духовен просперитет, отразен в проучената поредица книжки на А. Цанов, както и изследванията върху Славейковата публицистика за „преобръщащия” се свят, очертават разноречивите търсения на възрожденците при опита да моделират и съградят своето съвремие и своите познания - явление, което обяснява и появата на ръкописен текст, опитващ се да разгледа историята на изкуството като археология. Обзорът на над 70 статии в енциклопедичния речник на Лука Касъров, свързани със „специфични за фолклора и фолклористиката лексикални единици”, както и анализът на имена, факти и литературно-теоретични жанрови особености от една страна защитават интересите и търсенията на гл. ас. д-р Аделина Странжева в разработваната в нейните лекции научни области, а от друга – обясняват и афинитета на възрожденците към енциклопедичната терминологична любознателност, особено характерен за книжовната дейност на Йоаким Груев.

3. Критични забележки и препоръки

Няколкото не толкова значителни забележки са свързани преди всичко с представения хабилитационен труд. Така например, в раздела „За приносния характер на учебника” кандидатката подробно е представила Груевия учебник в контекста на другите издания от втората половина на XIX в. и вероятно е сметнала за ненужни някои повторения и заключителни изводи в последната част на работата, озаглавена „1861”. Смятам, че в контекста на точно посочената година има още какво да се каже;

По отношение „страстта” на Груев към имена, факти и терминология, би могло да се направи съпоставка с неговия превод от 1869 г. на физиката на А. Гано „Опитна физика с 368 хубави чрътежи”, в който - като представя информация, надхвърляща школските възможности, преводачът отбелязва правото на всеки педагог (според учениковата аудитория) да избира какво да преподава;

При писането несъзнателно са повторени, или употребени някои словообразувания и чуждици, които биха могли да се заменят със синоними (напр. „опубличности” - с. 3, няколкократното повторение на „валидизира” (валидира), бекграунд – с. 6 и др).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От представените документи и научни публикации е очевидно, че гл. ас. д-р Аделина Любомирова Странджева:

- притежава необходимата научна степен;

- подготвяла е и е изнасяла пред студенти лекционни курсове по учебни дисциплини, свързани с обявения конкурс;
- има необходимия преподавателски стаж и часова натовареност;
- научните ѝ интереси и изследвания също са в областта на обявения конкурс;
- има многобройни участия в международни и национални конференции;
- взела е участие в изготвянето на учебници по българска литература за общообразователните училища у нас – мисия, изключително ценна и отговорна;
- Монографията (в ръкопис) „Историята на изкуството като археология – един учебник на Йоаким Груев и неговите културноисторически импликации, както и представените към него други научни разработки имат стойността на хабилитационен труд и са приноси.

От посоченото до тук считам, че гл. ас. д-р Аделина Любомирова Странджева има всички основания да бъде избрана за доцент по област от висшето образование 2. Хуманитарни науки с професионално направление 2.1. Филология. (Теория и история на литературата - литература за деца и юноши) за нуждите на Катедрата по история на литературата и сравнително литературознание към Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”.

20 март 2017 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Юлия Николова)